

[מח"ח 1234567]

שְׁזוּכָה לְשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ וּלְעֲנֹגוֹ, זוֹכָה לְהֶאָרֶה שֶׁל שַׁבָּת מִדֵּי
 שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ. אֵף יַחַד עִם זֹאת, בְּרוּר, שֶׁכָּכֵל שְׁגִדְלָה מַעֲלָתוֹ שֶׁל הָאָדָם,
 כִּךְ זוֹכָה הוּא לְהֶאָרוֹת שֶׁל שַׁבָּת גְּבוּהוֹת יוֹתֵר מִהִיכָלוֹת עֲלִיוֹנִים. וְאֵף
 גַּם זֹאת, בְּיָדְעֵנוּ, שְׁאֲבִי מוֹרִי הִיָּה אָדָם שֶׁל צוּרָה, שֶׁקִּדַּשׁ עֲצָמוֹ בְּכָל
 אֲרָחוֹתָיו וְהִבְנִי כִּי אָדָם כָּזֶה זוֹכָה לְמַעֲלוֹת רָמוֹת בְּהִתְקַדְּשׁ יוֹם הַשַּׁבָּת,
 עֲדִין לֹא הִשְׁכִּלְנוּ לְהַכִּיר עַד כִּמָּה קְשׁוּרָה נִפְשׁוֹ עִם הַשַּׁבָּת וְעַד כִּמָּה
 דְּבוּק הוּא בְּמִי שֶׁנָּתַן אֶת הַשַּׁבָּת, עַד שֶׁהוּא מוֹכֵן לְמָסַר נִפְשׁוֹ בְּפַעַל
 מִמֶּשׁ לְמַעַן קִדְּשָׁת שַׁבָּת. וּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה – לְנֹגֵד עֵינֵי – כִּךְ הִיָּה:

כְּאֵמֹר, הַחֲזִיק אָבִי מוֹרִי חֲנוּת מְכֻלָּת, שָׁבָה עֲמָדָה אִמִּי מוֹרְתִי
 וְשָׂרְתָה אֶת הַלְקוֹחוֹת. בְּאַחַת הַשַּׁבָּתוֹת, כְּשֶׁהִתְיַשְּׁבֵנוּ לֶאֱכֹל סְעֻדַּת שַׁבָּת
 שֶׁל שַׁחֲרִית, נִכְנָסוּ לְבֵיתֵנוּ קְבוּצָה בֵּת חֲמִשָּׁה חִילִּים וּבְרָאשׁם קֶצִין רֵם
 דָּרָג וְדָרְשׁוּ מֵאֲבִי מוֹרִי שְׂיִתְלוּהָ עִמָּם וַיִּפְתַּח לָהֶם אֶת הַחֲנוּת. מוֹכֵן
 מֵאֲלִיו, שְׁאֲבִי מוֹרִי סָרַב לָהֶם וְאָמַר, כִּי בְיוֹם הַשַּׁבָּת אֵינוֹ מוֹכֵן אֶפְלוֹ
 לְשִׁמְעָה עַל כִּךְ. הוּא אֵף נָסָה לְדַבֵּר עַל לֶבָם וּלְשַׁכְנָעָם, שְׂיִמְתִּינוּ מִסְפָּר
 שְׁעוֹת לִיצֵאת שַׁבָּת קִדְּשׁ וְאִזּוֹ יַעֲמֵד לְשָׂרְתָם בְּנֶאֱמָנוּת. הַקֶּצִין הַהוּנְגָרִי,
 אֲשֶׁר רָאָה שְׁאֲבִי מוֹרִי אֵינוֹ מוֹכֵן לָבוֹא עִמּוֹ, אָמַר לוֹ: "לִיבּוֹבִיץ, אִם
 לֹא תָבוֹא עִמָּנוּ בְּתוֹךְ עֶשֶׂר דְּקוֹת, נַעֲמִיד אוֹתָךְ כָּאֵן עַל יַד הַקִּיר וְנִיָּרֶה
 בְּךָ לְמָוֶת!". הַקֶּצִין לֹא הִסְתַּפֵּק בְּאִיּוֹם, וּכְאֵלוֹ כִּדִּי לְהִמָּחִישׁ אֶת רְצִינּוֹת
 כְּוִנָּתוֹ, צָוָה עַל הַחִילִים שְׂיִטְעֵנוּ אֶת רוֹבֵיהֶם בְּכַדּוּרִים חַיִּים וַיִּתְחִילוּ
 לְסַפֵּר אֶת הַדְּקוֹת הַחוֹלְפוֹת.

יִשְׁכְּנוּ כָּל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה סְבִיב הַשִּׁלְחָן וְאֲבִינוּ בְּרָאשֵׁנוּ. דְּמָמָה שָׂרְרָה
 בְּחֶדֶר, רַק קוֹלוֹ שֶׁל הַקֶּצִין הַסּוֹפֵר אֶת הַדְּקוֹת נִשְׁמָע בְּחָלָל. וְלֹא אֲגָזִים

אם אדמה ואמר, שאת קולו של הקצין הנכרי לוי כהד חוזר, קולות הלמות לבותינו שדפקו בפראות מטרפת. לנגד עינינו עמד להתרחש הגרוע מכל, אף אף אחד לא העז לפצות פה ולשכנע את אבא לקום וללכת עם החילים — כשהגיעו לחמש או לשש, פנה שוב הקצין לאבי מורי ואמר לו: "ליבוביץ, חבל שלא תשמע בקולי..." ואז לפתע, התרומם אבי ממקום מושבו והחל ללכת. היינו בטוחים, שלאחר ששקל בדעתו את כל צדדי הסגיא הטראגית שהנחתה עליו בבת אחת, החליט ללכת עם הקצין ההונגרי ולפתח לו את החנוות. בטרם הספקנו להחניק אנחת רוחה, הפתענו לראות את אבינו צועד ל... עבר הקיר, שם התיצב במקום שעמד כנגד רוביהם המכונים של החילים. אי אפשר לתאר את אשר עבר במחם של בני המשפחה. אין קלמוס היכול לתרגם למלים את תחושותיה של אשה והרגשתם של ילדים, הרואים את אביהם צועד אל קיר המות. והנה ארע הפלא, שבעת שהגיעו המונים למנין שמונה או תשע, רמז הקצין לחילים שיכתפו את הנשק ויעזבו את הבית פלעמט שבאו אליו.

אף זהו רק אחד מהפלאים, אולי אפלו הקטן שבהם! כי דרכיו של הבורא יתברך המנהג עולמו ברחמים כה רבות הן, וכי היפלא מה דבר, למנע מחיל גוי לבצע זממו ב"שבת איד". והלא רצונו של הבורא שלחו הנה, והוא אשר שם בפיו את הדברים. ומה רבותא כלפי שמיא, לטל ממנו את הרצון והחשק להרג יהודי. והלא בודאי חשב אבי בלבד, "הלהרגני אתה אומר"? האם "אתה" הוא זה שאומר בכלל, האם להרג או לא? זהו, אפוא, עדין לא הפלא הגדול.

החזקת השבת

כִּרְמִי, מִי שִׁיתְבוֹנֵן וַיִּבִּיט נְכוּחָהּ, יִבְחִין בַּפֶּלֶא הָעָצוֹם שֶׁיְהוּדֵי מִצְרַיִם
 לְהִתְגַּבֵּר עַל מִכְשׁוֹל כֹּה עָצוֹם וְלַעֲמֹד בְּנִסְיוֹן כָּל כֶּךָ גָּדוֹל. אֵין סֶפֶק,
 שֶׁהֵיכָר, שֶׁהוּא מִמְצִיא הַתְרוּצִים הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, יָכוֹל הִיָּה לְסַפֵּק לוֹ דִּי
 וְהוֹתֵר פְּתֻרוֹנוֹת וְדַרְכֵי הַתֵּר, מִדּוּעַ עָלָיו לְהִכָּנַע לְדַרְשׁוֹת הָעָרֶל וְלִלְכֹת
 עִמּוֹ. וּבִכְלָל, הֵלֵא יָכוֹל הִיָּה אָבִי מִוְרֵי לְנִקְט בְּדַרְךְ שֶׁל פִּשְׁרָה וְלִלְכֹת
 עִמּוֹ לַחֲנוּת וְלִתֵּת לוֹ בְּהִקְפָּה אוֹ בַּחֲנָם. אָבֵל כָּאֵן – וְזֶהוּ הַפֶּלֶא הַגָּדוֹל
 יוֹתֵר – רָאִינוּ בַּחוּשׁ מִמֶּשׁ, בִּיצֵד הַשַּׁבָּת עוֹמֶדֶת אֶצֶל אֲבִינוּ מֵעַל לְכָל
 דְּבָר, וְאֵין הוּא שֶׁתִּלְבּוֹ לְכָל פְּתוּי מִחֵד וּלְכָל אִיוִם מִנְּגֵד, וְהוּא מוֹכֵן
 שֶׁיִּטְלוּ אֶת נַפְשׁוֹ וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִטְלוּ מִמֶּנּוּ אֶת קִדְשַׁת הַשַּׁבָּת. שְׁנַיִם אַחֵר
 כֶּךָ, חֲשַׁבְתִּי עַל הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה, מֶה שְׁאוּמְרִים בְּפִיּוֹט הַהוֹשָׁעֲנוֹת לַשַּׁבָּת
 חֵל הַמוֹעֵד סְכוּת "יוֹשֶׁבֶת וּמִמְתַּנֶּת עַד כָּלוֹת הַשַּׁבָּת". וְלִכְאוּרָה יֵשׁ
 לְהַקְשׁוֹת, מֶה הַפְּרוּשׁ "יוֹשֶׁבֶת וּמִמְתַּנֶּת עַד כָּלוֹת שַׁבָּת"? וְכִי יוֹשְׁבִים
 יְהוּדִים וְשֹׁעֲזֵינֵיהֶם בִּידֵיהֶם, וְהֵם מִמְתַּנִּים לִצְאָתָהּ שֶׁל הַשַּׁבָּת? וְאִם אֵכֵן
 אִמֶּת נֶכּוֹן הַדָּבָר – הֵאֵם זֶהוּ שֶׁבַח לַעַם יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁמִּבְקָשִׁים בַּעֲבוּרוֹ
 "הוֹשַׁע נָא"? וְשִׁמְעֵתִי בְּשֵׁם הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ מִסַּאטְמָר זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ
 אָמֵן, שֶׁאֵמֵר לִישֵׁב קָשִׁיָּא זֶה, שֶׁהַכּוֹנֵה הִיא, שֶׁהָרִי קִדְשַׁת שַׁבָּת הִיא
 קְבִיעָא וְקִימָא מִשְׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית וְאֵין לָנוּ כֹּחַ לְחַדֵּשׁ בָּהּ מְאוּמָּה,
 שֶׁלֹּא כִּימִים טוֹבִים שֶׁקְבִיעֵתָם נִתְּנָה לְבֵית דִּין וְקִדְשָׁתָם תְּלוּיָהּ בָּנוּ.
 וְלִכְאוּרָה, אֵיךְ יִגִּיעַ כָּל יְהוּדִי לְהִיּוֹת לוֹ נִגְיָעָה וְחִדּוּשׁ בְּקִדְשַׁת שַׁבָּת?
 וְלִכֵּן תִּקְנוּ חַז"ל עֲנִין תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת, שֶׁזֶה חִדּוּשׁ שֶׁחִדְּשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּאַתְעָרוּתָא דְלִתְתָּא. וּמִי שֶׁמִּשְׁמַר אֶת הַתּוֹסֶפֶת שַׁבָּת, זוֹכֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ
 נִגְיָעָה בְּקִדְשַׁת שַׁבָּת עֲצֻמָּה. וְזֶה הַפְּרוּשׁ "יוֹשֶׁבֶת וּמִמְתַּנֶּת עַד כָּלוֹת
 שַׁבָּת", שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִצְפִּים שֶׁתִּכְלֶה שַׁבָּת דְּאוֹרִיתָא. אוֹ אֵז,

יֻכְלוּ לְהוֹסִיף עָלֶיהָ תּוֹסֶפֶת שַׁבַּת דְּרַבָּנָן, וְלִזְכּוֹת לְהַתְדַבֵּק וּלְחַדֵּשׁ בָּאוֹר קִדְשַׁת הַשַּׁבָּת.

וְאֲנִי חֲשַׁבְתִּי לְתַרְץ, מֵה שְּׁאֲנוּ אוֹמְרִים "יִוָּשַׁבַת וּמִמֶּתַנֶּת עַד כָּלוֹת הַשַּׁבָּת", שֶׁיְהוּדִים שֶׁל שַׁבַּת יוֹשְׁבִים וּמִמֶּתַיִנִים, מְתִי יֻכְלוּ לְהַגִּיעַ לְמַצָּב שֶׁל "כָּלוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמָּשׁ" בְּעַד קִדְשַׁת שַׁבַּת. וְהֵם מוֹכְנִים בְּכָל שַׁבַּת, לְמַסֵּר עֲצָמֵיהֶם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם וְאֵף אֶת חַיֵּיהֶם בְּפַעַל מִמָּשׁ לְמַעַן קִדְשַׁת הַשַּׁבָּת. אֲחֵד מִן הַיְּהוּדִים הִלְלוּ זְכִיתִי לְהַפִּיר. הִיָּה זֶה אָבִי מוֹרֵי זָכָר צַדִּיק לְבָרָכָה.

כְּשֶׁשָּׁמַע כְּבוֹד קִדְשַׁת מָרְן בַּעַל הַ"בֵּית יִשְׂרָאֵל" מְגוֹר זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ אָמֵן אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה, אָמַר בְּלִשׁוֹן קִדְשׁוֹ: "יְהוּדָה זְאִב'ס טַאטָע, אִיז גֶּעוֹוֶען אַן עַרְלֶעכְעֶר יוֹד אוֹן אַ קִדּוֹשׁ עֲלִיוֹן"

(= אָבִיו שֶׁל יְהוּדָה זְאִב, הִיָּה יְהוּדִי כָּשֶׁר וּקְדוֹשׁ עֲלִיוֹן).

בְּכֵן נְרוּיִן לְקִרְאָתָהּ

הַמַּעֲשֶׂה הַבָּא הִתְרַחֵשׁ אֵף הוּא בְּשַׁבַּת, וְגַם בּוֹ יֵשׁ כְּדִי לְהַמְחִישׁ אֶת אֲדִיקוּתוֹ שֶׁל אָבִי מוֹרֵי בְּקִדְשַׁת הַשַּׁבָּת, עַד שֶׁהִרְגִּישׁ בְּנִפְשׁוֹ שֶׁלְמַעֲנֶה הַכֹּל כְּדָאִי. בְּסִפּוֹר זֶה הָיִיתִי לֹא רַק עַד, אֲלָא גַם שְׁתָּף.

הִיָּה זֶה בְּשָׁנוֹת בְּחֵרוּתִי, בְּתַקּוּפַת לְמוֹדֵי בִּישׁוּבָה. בְּאוֹתָם יָמִים, נִהְגוּ הַשְּׁלִטּוֹנוֹת הַהוֹנְגָרִים כָּלִפִּי הַיְּהוּדִים בְּיָד קָשָׁה, וּמִפְעַם לְפַעַם נִקְטוּ

בפעלות שונות, שלא היה בהם אלא כדי להרבות צער וסבל לתושבים היהודים. אחד הדברים שנהוגים היו בכל מדינת הונגריה היה, שמעת לעת היו עורכים חפושים בבתי היהודים, בתואנה, כביכול, ומחפשים אחרי נתינים זרים שאינם בני העיר. והחק היה, שמי שמתגורר בעיר אחרת ומגיע לעיר – אפלו אם רק לכמה שעות – היה מחייב להתייצב בתחנת המשטרה ולהודיע על בואו. התייצבות זו הייתה כרוכה בהתעללות ובהתגרות מכוננת מצד אנשי המשטרה הערלים, שהעמידו את הבאים בתורות ארפים ואף נהגו לעלב בהם.

מובן מאלי, שבחורי ישיבה שהיו מגיעים לשבת לבית הוריהם מן הישיבות שהיו בערים אחרות, היו נמנעים מללכת למשטרה, בכדי לחסוך בזיונות ובכדי לנצל את השעות הקצרה בבית כדי לשמח עם המשפחה ולהרוות נחת את ההורים. גם אני נהגתי כך, כשלא תמיד התייצבתי במשטרה כחק. היה זה באחת השבתות שהגעתי מן הישיבה ולא היה ספק בידי ללכת לתחנת המשטרה. קויתי, כי כמו בפעמים קודמות, לא יתקיים חפוש ביומים שאשה בסאטמר (שם התגוררנו) וכך אנצל ממוראה של מלכות.

אך לא כן היה. ביום ששי אחר הצהרים, הגיעו לביתנו שני חיילים ובלש אחד ודרשו לחפש בכל פנות הבית, אולי נמצא כאן נתין זר. ואכן לאחר חפוש ממשך, מצאו אותי הקטן מתחבא בקרן זוית כמובן שכשראו בתעודותי שאינני מתגורר בארץ קבע בסאטמר, דרשו ממני להתלוות עמם לתחנת המשטרה לחקירה ודרישה. אבי מורי אשר ראה בצרה שהתרגשה לבוא עלינו, הצטרף אלי בדרכי לתחנת המשטרה, כי

חָשַׁשׁ פֶּן יָבוּ אוֹתִי מִכּוֹת נִמְרָצוֹת. וּבִידְעוֹ שֶׁלֹּא אוֹכֵל לְבָרֵךְ מִיָּדָם -
 מֵאַחַר שֶׁנִּטְלָו מִמֶּנִּי הַתְּעוּדָה - הַתְּלֹוּהָ אֵלֵינוּ בְּדַרְכָּנוּ. בִּהְיוֹתֵנוּ שֵׁם
 הַבְּחִנְתִּי, כִּי אָבִי מוֹרִי מוֹצִיא אֶת הַשְּׁעוֹן בְּכָל כֹּמֶה דְּקוֹת וּמִבֵּיט בְּדֹאגָה
 אַחֵר הַזְּמַן הַנוֹקֵף וְעוֹבֵר. נֶכֶד הָיָה בְּפָנָיו גָּדֹל הַמְּתִיחוֹת וְהַדֹּאגָה. רָאִיתִי
 שֶׁמִּפְעָם לְפַעַם כָּשָׁהוּא מִבֵּיט בַּשְּׁעוֹן הוּא מְמַלְמֵל מִשָּׁהוּ. הִטִּיתִי אֶזֶן
 לְשִׁמְעַ מַה הוּא אוֹמֵר, וְהִנֵּה אָנִי מְגַלֶּה שְׁעָקָר דֹּאגָתוֹ אֵינָה לְמַצְבִּי
 וְגוֹרְלִי. אֱלוֹ, בֵּין כֹּה וְכֹה מְסוּרִים בִּידוֹ שֶׁל מְסַבֵּב כָּל הַסְּבוֹת. כָּל דֹּאגָתוֹ
 הִיָּתָה מִפְּנֵית לְשִׁבְתָּ הַמְּתַקְרֶבֶת וּבָאָה, כְּשֶׁאֲנִי "תְּקוּעִים" בְּתַחֲנַת
 הַמְּשֻׁטָּרָה. וְשׁוֹב הוּא מִבֵּיט בַּשְּׁעוֹן וְאוֹמֵר לִי: "יִוָּדֵל! אוֹיֵף מִיר בְּרַעֲנֻט
 דִּי הָאָר אוֹן דִּי הוּיט, עֵס גִּיט שְׁבַת אַרְיִין אֵין מִיר זַעֲנֵעֵן דָּא" (=)
 שְׁעֵרוֹת רֹאשֵׁי בּוֹעֲרוֹת וְגַם הָעוֹר שֶׁעַל גּוּפִי, הַשְּׁבַת מִמְּשֻׁמְשֵׁת לְבוֹא
 וְאַנְחָנוּ עוֹדְנוּ שׁוֹהִים כֹּאן). רָאִיתִי בְּבִירוֹ, עַד כֹּמֶה הוּא מְטָרֵד מִן
 הַעֲבָדָה, שֶׁבְּעוֹד שְׁבַת הַמְּלָכָה מְתַקְרֶבֶת אֵינָנו יְכוּלִים לְלַכֵּת לְבֵיתֵנוּ
 וּלְהַתְּכוּן לְקִרְאָת בּוֹאָה.

מִשְׁנַקְפוֹ הַשְּׁעוֹת, פָּנָה אֵלַי אָבִי מוֹרִי וְאוֹמֵר לִי: "יִוָּדֵל קוּם!" (=יִוָּדֵל
 בּוֹא) וְאַחַז בִּידֵי וְעִזְבָּנוּ אֶת תַּחֲנַת הַמְּשֻׁטָּרָה מִבְּלִי לְהַמְּתִין לְתוֹרָנוּ.
 הִלְכָנוּ הַבֵּיתָה וּמִשָּׁם לְבֵית הַכִּנְסֵת לְקַבֵּל אֶת הַשְּׁבַת. בְּמִשְׁךְ כָּל הַשְּׁבַת
 לֹא רָאוּ עַל אָבִי מוֹרִי שׁוֹם הַשְּׁתַּנּוֹת וְשׁוֹם דֹּאגָה, וְלֹא דִבֵּר מֵאוֹמָה מִמֶּה
 שֶׁעָלוּל לְהִתְרַחֵשׁ בְּעִקְבוֹת הַמַּעֲשֶׂה. וְאֱלוֹ אָנִי, חָשִׁשְׁתִּי כָּל הַשְּׁבַת
 וּפְתַחְדִּיתִי שְׁמָא יָבוֹאוּ לְעִצְרָנִי. כָּל רַחֲשׁ שֶׁעָלָה מְכוּוֹן הַדִּלְתָּ, הִקְפִּיץ אוֹתִי
 לְמַחְשָׁבָה כִּי הִנֵּה בָּאִים הַקְּלָגְסִים לְהַשִּׁיבֵנִי לְתַחֲנַת הַמְּשֻׁטָּרָה, שֵׁם וְדֹאֵי
 יְכוּנִי מִכּוֹת נִמְרָצוֹת עַל שֶׁהִעֲזֵתִי לְצֹאת לֹלֵא רְשׁוֹת.

1234567

כך חלפה השבת, כשאני רועד מפחד ואבי מתענג על השבת כאלו
דבר לא ארע. בבקרו של יום ראשון הלכתי לתחנת המשטרה, לבקש
את תעודותי. והנה זה פלא - לא שאלוני שום דבר ולא חקרו ולא
דרשו על הסבה שהתעודה שלי נמצאת במשטרה, והשיבו לי אותה
בלא אמר ובלא דברים.

1234567

1234567

מוסר השכל כפול

ואציג פה מעשה נוסף, אשר הייתי עד לו. בשנים שבין שתי
המלחמות, כשהאזירה ברחוב ההונגרי היתה מאד עכורה, ולא אחת
התנפלו עוברים ושבים מבני הערלים לזרע ישראל. באותה תקופה,
חשנו על בשרנו את על הגלות והיינו ממש נרדפים בגין יהדותנו. הדבר
אמנם לא הזיז משהו מאהבתנו את הבורא ומהגאונה היהודית בבחינת
"ויגבה לבו בדרכי ה'". אדרבה, כל אימת שהיינו נרדפים, התחדדה
בקרבנו התחושה וההכרה, עד כמה "עלינו לשבת לאדון הכל... שלא
עשנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה", שהם בשפלותם
מבליטים את יחודנו כאמה אלקית.

היה זה באחת השבתות, כשחזרנו מבית הכנסת בליל השבת,
כששני מלאכים מלויים אותנו לביתנו. בדרך התנפל לאבי חיל הונגרי,
ומשך לו בזקן באפן שהכאיב מאד וכמעט שתלש לו קבצת שערות מן
הדיקנא קדישא שלו. לאחר שהלך לו החיל לדרכו - דרך העושים -

הזהיר אותי אבי מורי, לבל אספר מזה מאומה לאמי מורתי, כדי שלא אגרום לה צער כשתשמע שהשייגעץ התעלל בעטרת ראשנו.

ואכן, כבואנו הביתה לא נכר על אבא מאומה וכבש כאבו והתגבר על העלבון הרב שהסב לו אותו חלאת אדם, וכשנהרה שפוכה על פניו המאירות החל באמירת "שלום עליכם", בנעימות ובמתיקות, כדרך בַּעְבוֹדַת הקדוש מידי שבת בשבתו.

יש שיראו בספור זה, את גדל עבודת המדות כשהתגבר ודאג לבל יצער את זולתו, בשעה שאינו יכול ממילא להושיעו ולסייעו. ויש שיבחנינו ויתפעלו דוקא ממדת ההשתוות, שעליה עמל כל ימיו לבל תשפע עבודתו את קונו בכהוא זה כתוצאה מדברים אחרים, וכמה נסיונות דערו עליה בימי חלדו ולא סטה כמלא נימה מהדרך הצרופה. והאמת, שממעשה זה אפשר ללמד על עצם מדרגתו בשתי הנקודות דלעיל...

על מלמדים של פעם

לפרנסתו, היה אבי מורי "מלמד" בתלמוד תורה והיה מגיד שעורים בגמרא עם תוספות בפתה הגבוהה לנערים ובחורים בטורם לכתם לישיבה. בל יטעה מישהו לסבר, שאבי מורי היה מלמד לצרכי פרנסה. בנקדה זו שונה ענף המלמדות של הימים ההם, ממקצוע ההוראה של ימינו. היום משמשת ההוראה ככלי להתפרנס בו, והצרך לפרנס את המשפחה הוא הגורם לאיש לגשת לעסק בהוראה. אך אז היה הצרך

[000000]

לִפְרָנְסָה, סָבָה לְקַחַת כֶּסֶף עֲבוּר הַהוֹרָאָה! עֲצָם מְלֹאכֶת הַחֲנוּךְ, הִיְתָה כְּלָה קֹדֶשׁ בְּלִיתִי לָהּ לְבִדּוֹ. וּמִתּוֹךְ כֶּךָ, הִתְמַסְרוּ לָהּ בְּצוּרָה יוֹצֵאת דָּפֶן. שְׁהִירֵי בִימִים הָהֵם, הִיְתָה מְסִירוֹת נֶפֶשׁ לְקֹדֶשֶׁת שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ, יוֹתֵר מִמָּה שֵׁישׁ הַיּוֹם מְסִירוֹת נֶפֶשׁ לִפְרָנְסָה.

[000000]

[000000]

מִדֵּי דְבָרֵי בְּמִלְמָדִים, אֵיחָד שׁוֹרֹת לְרַבִּי הַמְּבָהֵק, זֶה שְׁלֹמֹדֵנִי אֶלֶף בֵּית, רַבִּי חַיִּים דָּוִד עֲלֵעֶק ז"ל, שְׁהִיָּה יִרְאָ שָׁמַיִם מִפְּלָג וְכָל מַעֲשֵׂיו בְּהֶצְנֵעַ. מַעוֹלָם לֹא הִתְרַגֵּז וְלֹא הָיָה שֵׁיף לְהוֹצִיאוֹ מִשְׁלֹנֹת רוּחוֹ. גַּם בֵּין הַמְּלָמָדִים לֹא הָיָה מִתְעָרֵב בְּשִׁיחָה, וְהָיָה עוֹמֵד מִן הַצֵּד עַד שְׁנִירָאָה כְּאֵלוֹ אֵינוֹ מוֹדֵעַ לְמִתְרַחֵשׁ סְבִיבוֹ. וּבְכָל זֹאת, מִי שְׁהִתְבּוֹנֵן בּוֹ וּבִדְרָכָיו הָיָה מִבְּחִין וְרוֹאֶה דְּבָרִים נִפְלְאִים.

דְּגָמָא קִטְנָה לְהִלִּיכוֹתָיו הַמְּפֹלְאוֹת אֲצִינְ כָּאֵן, מַה שְׁהִבְחֲנִתִי בּוֹ, שְׁהִיָּה נוֹהֵג לְהַכְנִס לְבֵית הַכְּבוֹד בְּכַדִּי לְאַסֹּף אֶת הַנִּירֹת שְׁהִתְגַּלְגְּלוּ עַל הָאָרֶץ. וְכָל זֹאת, בְּכַדִּי שְׁלֹא יִדְבְּקוּ הַנִּירֹת בְּנַעֲלֵיהֶם שֶׁל הַיְלָדִים, וְשְׁלֹא יֹאמְרוּ דְּבָר שְׁבִקְדָּשָׁה שְׁלֹא בְּנִקְיוֹת הַמְּשֻׁלָּמֶת. וְלֹא זֶה בְּלִבְד שְׁעָשָׂה זֹאת בְּעוֹד אֵין הַכָּל רוֹאִים וְאֵין בְּכֶךָ בְּזִיוֹן, הָיָה נוֹהֵג כָּל אֵימַת שְׁרָאָה אָדָם שְׁנִדְבֵק לְמַנְעֲלָיו נִיר שְׁהִתְגַּלְגַּל בְּבֵית הַכְּסָא, הָיָה נִגָּשׁ אֵלָיו וּמִבְּקָשׁוֹ סְלִיחָה, שְׁיִמְחַל לוֹ וַיִּסְפִּים שֶׁהוּא יִתְכּוּפֵף לְהִסִּיר הַנִּיר מֵעָלָיו... לֹא שְׁהִיָּה מַעִיר לוֹ עַל כֶּךָ, דְּגָמַת מַחְמִירִים מְסִימִים שְׁנוֹהֲגִים לְהַעִיר לְזוּלָתָם שְׁיַעֲשׂוּ כֶּךָ וְכֶךָ, אֶלֶּא שְׁהִסְכִּין לְבִזּוֹת עֲצָמוֹ בְּשִׁבִּיל לְהַרְבּוֹת קֹדֶשָׁה.

בְּבוֹאֵי לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאַחַר הַמְּלַחְמָה הָאֲרוּרָה, עָלִיתִי לְעִיר הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם וְנִכְנַסְתִּי לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל חֲסִידֵי סַאטְמָר. וְהִנֵּה הִבְחֲנִתִי

בִּיהוּדִי זָקֵן בָּא בִּימִים, שְׁהִיָּה מְלָבִישׁ וּפּוֹשֵׁט הַסּוּדֵר כַּמָּה פְּעָמִים.
 כְּשֶׁרָאִיתִי זֹאת, הִכָּה בִּי הַזְכָּרוֹן. שִׁבְתִּי בְּאַחַת אֶל כְּתוּבוֹתָיו שֶׁל רַבִּי חַיִּים
 דָּוִד עֲלָעֶק ז"ל. נִזְכַּרְתִּי כִּי רַבִּי חַיִּים דָּוִד גַּם נָהַג לַעֲשׂוֹת כֵּן, מִחֲמַת
 שְׁהִיָּה סוֹבֵל מִמְּזַג הָאָוִיר וּפְעָמִים שְׁהִיָּה לוֹ קָר וּפְעָמִים שְׁהִיָּה לוֹ חֵם.
 הִתְקַרְבְּתִי יוֹתֵר וְהִתְבּוֹנַנְתִּי בְּדַמוּתוֹ שֶׁל הַזָּקֵן, וְהִנֵּה דוֹמוֹת הֵן מִמֶּשׁ
 לְתַנוּעוֹתָיו שֶׁל רַבִּי חַיִּים דָּוִד. הִתְקַשִּׁיתִי לְהֶאֱמִין לְמַרְאֵה עֵינַי "הַפִּיֶצֶד
 הַגִּיעַ לְכָאן?" שְׁאַלְתִּי אֶת עֶצְמִי, "הֵיאָךְ שָׂרֵד אֶת הַתַּפֶּת". נִגַּשְׁתִּי אֵלָיו
 וּלְאַחַר שֶׁהִזְדֵּהִיתִי בְּפָנָיו, שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ לְקוֹרוֹת אוֹתוֹ עַד הֵנָּה וְכִיצַד יֵצֵא
 מִן הַגִּיהֶנֶם שֶׁהִתְחוֹלֵל עַל אֲדַמַּת אֵירוּפָּה. "אַל תִּשְׁאַל אוֹתִי – עָנָה לִי
 בְּקוֹל צְרוּד – אֵינֶנִּי זוֹכֵר וְאֵינֶנִּי יוֹדֵעַ, הָעֶקֶר שְׁאַנִּי כָּאן! הַפֶּלֶא וְפֶלֶא,
 שֶׁבְּעוֹד מִרְבָּבוֹת יְהוּדֵי הוֹנְגְרִיָּה כְּמַעַט וְלֹא שָׂרֵדוּ יְהוּדִים בְּנֵי גִילוֹ שֶׁל
 רַבִּי חַיִּים דָּוִד, שָׂרֵד הוּא אֶת הַתַּפֶּת וְזָכָה לְהִגִּיעַ לְשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַּיִם
 וּלְהִתְיָשֵׁב בְּתוֹכָהּ. מִשְׁמַע, שְׁמִשְׁמִים הִתְפַּעֲלוּ מִהִתְמַיְמוֹת שֶׁל הַיְּהוּדִי
 הַזֶּה, הַמְּלַמֵּד שֶׁל יְהוּדָה זָאב, שְׁהִיָּה שׁוֹמֵר עַל הַיְלָדִים וּמְחַנֵּכֶם בְּקִדְשָׁהּ
 וּבִטְהָרָה.

מחזה שלא אשכח

וּכְשֶׁכֵּאלוֹ הָיוּ הַמְּלַמְדִּים שֶׁל פֶּעַם, הָיוּ מֵהֶם שְׂזָכוּ לְהִגִּיעַ לְמַדְרָגוֹת
 גְּבוּהוֹת וְנִשְׁגָּבוֹת, דְּגָמַת אָבִי מוֹרֵי זָכָר צָדִיק לְבָרָכָה, שֶׁהֶעֱפִיל לְמַעְלוֹת
 רָמוֹת, עַד שֶׁנּוֹדַע שְׁמוֹ כְּבַעַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

בְּסֹאטְמָר הָיָה בֵּית מִדְרָשׁ שֶׁהָיָה נִקְרָא "אוֹרְשָׁנוּעַר בֵּית מִדְרָשׁ".
הַקִּימוּהוּ וַיְסֻדּוּהוּ חֲסִידָיו שֶׁל הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ מִסֹּאטְמָר זְכוּתוֹ יִגֵּן עָלֵינוּ
אָמֵן, בַּיָּמִים שֶׁעוֹד הָיָה דָר בְּעִיר אוֹרְשֵׁינוּא וְהַמְשִׁיכוֹ לְהַחֲזִיקוֹ גַּם בַּשָּׁנִים
שֶׁהֲרָבִי עָבַר לְהַתְגוֹרֵר בְּסֹאטְמָר. בְּאַחַד הַיָּמִים, הִלְכָתִי עִם אָבִי מוֹרֵי
לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ עָצַר לִפְתָּע אָבִי מוֹרֵי וַרְאִיתִי אֵיךְ מִשְׁתַּנֵּית
צוּרְתוֹ, וְהָיָה נֶכֶד בְּחוּשׁ כִּי אֵינוֹ שְׂרוּי כָאֵן. אָף שֶׁהֵייתִי יֶלֶד קָטָן, נִבְהַלְתִּי
מְאֹד מִן הַמַּחֲזָה, כִּי לֹא יָדַעְתִּי לְתַרְגְּמוֹ לְשִׁפְתַּי הַיְלָדִים. וְלֵאחֶר כַּמָּה
רְגָעִים שֶׁעָמַד כָּךְ, אָמַר לִי: "יֹודֵל, כָּאֵן בַּמָּקוֹם הַזֶּה יִקְחוּ סְפָרִים וְסִפְרֵי
תוֹרָה וַיִּשְׁפְּכוּ עָלֵיהֶם גִּפְט וּבִנְזִין וַיַּדְלִיקוּם!" נִרְעַדְתִּי לְמִשְׁמַע הַדְּבָרִים.
בְּמַחֲזֵי הַקָּט לֹא יָכַלְתִּי לְתַאֵר לְעֶצְמִי וּלְצִיר בְּדַמְיוֹנִי מַחֲזָה נוֹרָא כָל כָּךְ,
אֵיךְ שְׁלוֹקָחִים סִפְרֵי תוֹרָה וּמַעֲלִים אוֹתָם בְּמִדּוּרָה, עַד שֶׁיִּהְיוּ לְמֵאֲכַלֶּת
אִשׁ.

אמרי"ח 1234567

חָלְפוּ עוֹד כַּמָּה יָקוֹת וּפְנִיּוֹ שֶׁל אָבִי מוֹרֵי הִתְבַּהֲרוּ כְּתָמִיד, וּבִסְבֹּר
פָּנִים יְפוֹת פָּנָה אֵלַי וְאָמַר לִי: "יֹודֵל, נוֹאס שְׁטִיִּסְט דו, לָאמִיר גִּייעֵן"
(= יֹודֵל, לָמָּה אַתָּה עוֹמֵד, בּוֹא וְנִלְךְ) וְהַמְשַׁכְנוּ בְּדַרְכָּנוּ.

לֹא הָיְתָה זֹו אֲמִירָה בְּלָתִי מוֹבָנָת. גַּם אִם בִּשְׁעָתָה נִדְמוּ הַמָּלִים
לְנִבּוֹאֹת זַעַם, שָׁאִין בִּינָה לְבִין הַמְּצִיאוֹת כָּל קֶשֶׁר נֶאֱחִיזָה, הָרִי שֶׁפָּחַלְךְ
שֶׁשׁ עֲשָׂרָה שָׁנִים הִבְנֵתִי דְּבָרָיו לְמַפְרָע, כְּשֶׁעַל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם הוּקַם גִּטוֹ
הָעִיר סֹאטְמָר וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם הִבִּיאוּ הַצּוֹרָרִים הָאֲרוּרִים אֶת הַסְּפָרִים
וְסִפְרֵי הַתּוֹרָה וְהָעֵלּוּם בָּאֵשׁ, בְּדִיוֹק כַּאֲשֶׁר חָזָה אָבִי מוֹרֵי בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ.

אוצר החכמה

כי הצלת נפשי ממות

אחרי למודי בחדר, למדתי בכפר ואחר כך למדתי בישיבות
בטשנאד ובמארגערערטן, אצל רבי מרדכי עזריאל ויינבערגער זכר
צדיק לברכה שהיה אב"ד מארגערערטן, בנו של רבי שלמה זלמן זכר
צדיק לברכה, בן הרב הצדיק מהריאף רבי מרדכי צבי זכר צדיק לברכה.
מפעם לפעם נסעתי לצדיקים לשבת או ליום טוב, ויש שהלכתי אפלו
שבעה ק"מ ברגל כדי להסתופף בצלו של הגאון הקדוש רבי יקותיאל
זלמן טייטלבוים מסיגעט זכר צדיק לברכה ה' יקם דמו (אחיו של כבוד
קדשת הרבי מסאטמר שליט"א). פעם אחת, כשנסעתי לגרוסנורדיין
להאדמו"ר רבי חיים מאיר מויזניץ זכותו יגן עלינו אמן והיה לי מופת
גדול אצלו. זכורני, שספרתי לו שאני לומד עם אחד מנכדיו של החסיד
המפלא רבי מרדכי חנה זכר צדיק לברכה, שהיה מגדולי חסידיו של
אביו בעל ה"אהבת ישראל" זכותו יגן עלינו אמן, ושמח למאד לשמע
ממני פריסת שלום ממנו.

אינני רוצה לכתב ולספר ממני, רק אביא דבר אחד שעברתי בעירה
מארגערערטן, בתקופה שלפני כניסת הנאצים האוורים ימח שמם וזכרם,
להונגריה. מאחר שכבר פרסמתי וספרתי דבר זה בספרי אור לוי זיו
יהודה. באחד הימים, יצאנו מספר בחורים מן הישיבה אחר השעור
ששמענו מהגאון רבי מרדכי עזריאל זכר צדיק לברכה. והנה, בלכתנו
ברחוב, הפתיע אותנו פטרול של חיילים הונגרים, שבקשו לראות את
תעודותינו (כבר ספרתי קדם על הנהל המרשע והאכזרי הזה שהנהג

בהונגריה באותם שנים. וזכורני, שאחד מצדיקי העיר סאטמר, הוא הרב הקדוש רבי חיים האלברשטאם זכר צדיק לברכה בנו של הגאון הקדוש רבי שלום אליעזר מראצפרט זכותו יגן עלינו אמן ה' יקם דמו, קבל שבץ לב מרב רדיפות המשטרה ונפטר לבית עולמו מכאב לב ומהפחד שהיה ללחם חקו עד שהכריעו רח"ל). חלק מן הבחורים הספיקו לברוח ואלו אני נפילתי לידיהם. הוצאתי את התעודה מכיסי והראיתי לקצין שהיה בראש הפטרול. הקצין נטל ממני את התעודה, והסתובב מעם פני. הבחנתי אף ראיתי, כיצד הוא תולש את התמונה שהיתה דבוקה לתעודה. אחר כך פנה אלי עם התעודה חסרת התמונה, ושאל בתמימות מעשה "איפה התמונה". נסיתי להסביר לו, שהיתה כאן תמונה ולהוכיח נתן לראות את מחצית החותמת על התעודה. אף הוא, ברוב רשעותו, לא נסוג מעלילת הדברים שהחליט להשית עלי והורה לחיליו לטל אותי עמם לתחנת המשטרה. כל הדרך הלך הקצין לצדי, כשפידון הרובה שבידו מכון אלי ומפעם לפעם גם דקרני בקצה הפידון. תוך כדי הליכה, הבחנתי כיצד הקצין מניח אצבעותיו על צווארו, ובראשי צפרניו הוא שורט את בשרו. לא הבנתי, לשם מה הוא מכאיב לעצמו - למרות שברור, שלא היה אכפת לי שיגרום לו כל כאב שבעולם - אף לא היה בכך כדי להסביר את התמיהה שבמעשהו, שהתבררה מספר דקות לאחר מכן. עודנו מהלכים לכוון תחנת המשטרה, מגיע ממולנו קצין גבוה ושואל את ראש הפטרול שהובילני, מה קורה אתי ומדוע הם נוטלים אותי עמם. במענה, ספר לו הקצין שהלך עמי את הספור הבא: הלוך הלכנו ברחוב ובפגשנו מספר "תלמודיסטים", צוינו עליהם להראות לנו התעודות. אבל במקום

להראות לנו התעודות, התנפלו עלינו כלם בבית אחת. הבחור הזה גם החל לחנק אותי, וכהוכחה הראה לו את סימני השריטות שעל צווארו...

כשמע הקצין את התאור "המועזע" של פקידו, הורה לו לקחתני עמו למחנה ולעצרני שם. בבואנו אל המחנה הכנסתי לחדר, שם התנפל עלי הקצין והכני באכזריות נוראה, עד שכל גופי כאב ולא יכולתי להניע אבר מרוב יסורים וכאב, מלבד ההשפלה והבזיון שבעצם העלילה שהעליל עלי ברשעותו. אחר כך סגרו אותי בחדר קטן מדות, שלא היה בו מקום אפילו לשבת, וכל אשר יכלת הוא או לעמד על הרגלים או לעמד על הראש, אך לא לזוז ולנוע לכאן או לכאן. מעל לראשי היה חלון קטן, אשר בעדו ירקו עלי בבזז ואף שפכו עלי מים חמים.

מאחר יותר, לעת ערב, הוציאוני מן הצינוק הזה והכניסוני לחדר שבו ישבו ליד שלחן מספר קצינים בפנים חמורות סבר. אלו שאלו אותי לגרסתי, וכמובן שלא האמינו לי והעדיפו להאמין לדברי הקצין חברם. והאמת, שאף אם אמנם היו מאמינים לי, בכל זאת הרי הקצין ספק להם סבה טובה להתעלל ביהודי ולמה להם להניח טרפם מתחת ידיהם, רק בשל העבדה שתואנת מעצרו נראית משללת הגיון ונעדרת הוכחות. במשך כמה ימים החזקתי שם במעצר, ואף נערך לי מעין משפט צבאי אשר בו נגזר עלי ענש מות !!! ברם, בעירה מארגערעטן התפרסם דבר מעצרי, כשהיודים ראו איך שמובילים אותי ברחוב תחת משמר כבד. וכדרךם של יהודים, שהם אינם נחים ואינם שוקטים בנסיונותיהם לחלץ ולפדות שבוי מיד שוביו, עשו מאמצים עלאיים להוציאני מן המצר. חסדי ה' לא תמו ובסופו של דבר, כשחרב חדה

כָּכֵר הִיְתָה מִנַּחַת עַל צִוְאֲרִי, הִצְלִיחוּ לְשַׁחֲרָרְנִי מֵעֲלִילָה זוֹ וְלִהְשִׁיבֵנִי אֶל
 בֵּין הַחַיִּים. צָרָה צְרוּרָה זוֹ, הִיְתָה רַק הַהֲתַחֲלָה וְהַהֲקָדְמָה לְמָה שֶׁהִתְרַגַּשׁ
 עַל רֵאשִׁינוּ בַּיּוֹם הַמֵּר וְהַנִּמְקָר ח"י בְּאֶדָר תש"ד, הַיּוֹם בּוֹ נִכְנְסָה מְכוֹנַת
 הַהִשְׁמָדָה הַנֶּאֱצִית הָאֵימָה לְגְבוּלוֹת הַיִּגְרָיָה וּפִשְׁטוֹ קִלְגָּסִיו שֶׁל הַצּוֹרֵר
 ימ"ש עַל עָרִיָּה וְעִירוֹתֶיהָ. וּמָמָה שֶׁעֲבַרְתִּי בִּימֵי הַמְּלַחְמָה, אִי אֶפְשָׁר
 וְאֵין בִּיכְלֵת לְתַאֵר וּלְסַפֵּר. וּבָרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ שֶׁלֹּא עָזַב חֲסִדּוֹ מֵאֲתִי
 וְהִנִּיחֵנִי בַּחַיִּים. וְדִי בְּמִקְרָה זֶה, אֲשֶׁר עַל הִצְלָתִי אֶז מִמָּוֶת בְּטוֹחַ מְחִיב
 אֲנִי בְּשֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְאֲבִי שֶׁבְּשָׁמַיִם, בְּבַחֲיִנַת כָּלוּם סִימְתִּינָהוּ לְשֶׁבַחֲהוּ
 דְּמָרָא עֲלֵמָא...

הַרְבֵּה שְׁלוּחִים לְמָקוֹם

פַּעַמִּים אַרְעַ לִי הַדְּבָר, שֶׁסִּבְכָּה הַהִשְׁגָּחָה הַפְּרָטִית הִצְלָה בְּדֶרֶךְ
 מִסְתוּרִית, שְׁאִינֶנִּי יוֹדֵעַ מִי הִיָּה הַשְּׁלִיחַ לְהִצִּילֵנִי.

בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה, הִיָּה זֶה בְּשִׁלְהִי מִלְחָמַת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, כְּשֶׁעַל
 הָאֶזוֹר שָׁלְנוּ שְׁלֹטוֹ הָרוֹסִים וְהָיוּ תוֹפְסִים אֲנָשִׁים בְּרַחוּבוֹת וְשׁוֹלְחִים
 אוֹתָם לְסִיבִיר. בְּאַחַד הַיָּמִים הִלְכָּתִי בְּרַחוּב עִם יְדִידִי הַבָּחוּר יַעֲקֹב
 טִירְנוֹוֶער שִׁיחָה, וְתַפְסוּ אוֹתָנוּ וְהַעֲמִידוּ אוֹתָנוּ בְּתוֹר בְּפָנֵי וַעֲדָה
 כְּלִשְׁהִי, שֶׁהָיוּ בָּהּ כַּמָּה חֲבָרִים שֶׁיָּשְׁבוּ עַל גִּבֵּי כַּמָּה גְבוּהָה וְחָרְצוּ אֶת
 גּוֹרְלָם שֶׁל כָּל הַמוֹבָאִים בְּפָנֵיהֶם.

וּבַהֲגִיעַ תוֹרִי, הִצַּגְתִּי אֶת עֲצָמִי, בְּאֶמְרִי, כִּי הִנֵּנִי "ע ב ר ע" – הִינּוּ
 יְהוּדִי. בְּאֶמְצַע הִדְיוֹנִים, פָּנָה אֵלַי אֶחָד הַקְּצִינִים וְשָׁאַל אוֹתִי בְּאִידיש:

"הו קענסט שמע ישראל?" (= האם אתה יודע לומר שמע ישראל?) ומיד אמרתי כל הפסוק "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". ושמעתי, שהקצין אומר ליושבים עמו בלחש, כי אכן הנני יהודי ומיד פסקו לי שחרור הביתה. הרבהתי עז ובקשתי גם בעבור ידידי הנ"ל, ונענו לבקשתי ושחררו גם אותו.

עד היום אינני יודע, מי היה אותו הקצין ---

שוב מעשה, שתפסו אותי והביאו אותי לחצר גדולה, שהיתה מסגרת מאין יוצא. בפתח עמד זקיף רוסי עם נשק ביד, ששמר על הפתח לבל יהיו מישהו לברח ממחנה ההסגר.

פתאם ראיתי קצין - שהיה נראה רוסי - ההולך לצאת מהחצר. נצמדתי אליו ועשיתי עצמי כאלו אני משיח עמו. התקרבותי יחד עם הקצין לפתח, וכמובן שהשומר הבין שאני הולך יחד עמו ולא מנע בעדי את היציאה לחפשי. לפלא בעיני, היאך נתן הקצין לשומר לתת לי לצאת, בשעה שלא הכירני מעולם.

ועד היום אינני יודע, מי היה אותו הקצין ---

במחיצת גדולי ישראל

לאחר המלחמה התגלגלתי ובאתי ארצה, כאן זכיתי להכיר גדולי עולם צדיקי עליון ואכתב מעט מפגישותי עמם. בהיותי בודד נחסר משפחה, נעזרתי ביהודים טובים שהכניסוני לביתם במשך שנים

אֲרָכּוֹת, וְעַל כֵּן אֲנִי מַחֲיֵב בְּהִפָּרֶת הַטּוֹב וְהַתּוֹדָה לְכָל הָאֲנָשִׁים הַיִּקָּרִים
אֲשֶׁר עֲזָרוּנִי. וְהֵגַם כִּי לֹא אֶזְכְּרֶם כֶּאֱנִי בְּשִׁמּוֹתָם, עִם כָּל זֹאת הֲלֹא הֵם
חֲקוֹקִים עַל לִוְיָ לְבִי, הֵם וּבְנֵי בֵיתָם, וְאֲנִי נוֹשֵׂא תַּפְלָה לְבוֹרֵא עוֹלָם
בְּעֶדֶם תָּמִיד.

מִיָּד אַחֲרֵי שֶׁבִּאתִי אֶרְצָה, לְמַדְתִּי זְמַן אֶחָד בִּישִׁיבַת מָרֶן הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק
הַרִ"צ דוֹשִׁינְסְקִי זְכָר צַדִּיק לְבָרָכָה. וּבִהְיוֹתִי בִירוּשָׁלַיִם, נִכְנַסְתִּי פַעַם
לְכַבּוֹד קִדְשֵׁי הָאֲדָמוֹ"ר מִתּוֹלְדוֹת אֶהְרֶן זְכוּתוֹ יִגָּן עָלֵינוּ אָמֵן, אֲשֶׁר
הִפְרִיתוּ מִן הַיָּמִים שֶׁהָיָה מִגִּיעַ לַחֲסוֹת בְּצֵל הַקִּדְשׁ אֶצֶל הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ
מִסַּאטְמֶר זְכוּתוֹ יִגָּן עָלֵינוּ אָמֵן. כֵּן נִפְגַּשְׁתִּי עִם גִּיסוֹ (בֶּן חֲמִיר) הָאֲדָמוֹ"ר
מִשׁוּמְרֵי אֲמוּנָה שְׁלִיט"א, אֲשֶׁר לְמַדְתִּי עִמּוֹ בַּחוּ"ל בְּחֶדֶר אֶחָד, אֶצֶל
הַמְּלַמֵּד רַבִּי מֶרְדֵּכִי לֵיב קֶלַיִן. כִּמוֹ כֵּן בָּאתִי כַּמָּה פְּעָמִים לְבֵיתוֹ שֶׁל
הַגֵּה"צ רַבִּי דָּוִד מִינְצֶבֶרְג זְכָר צַדִּיק לְבָרָכָה, וְרֵאִיתִי שֶׁלְמַד סֵפֶר זֶהר
הַקָּדוֹשׁ עִם פְּרוּשׁ הַסֵּלֶם. כְּשֶׁבִּאתִי לְבִקֹּר אֶצֶל הַרַבִּי מֵאוֹז'רֹוב זְכָר צַדִּיק
לְבָרָכָה, דִּבְרַנּוֹ בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְטָעָה בִּי לְסַפֵּר שְׂאֵנִי רַב, וְשָׁאֲלָנִי הֵיכָן
הַבֵּית כְּנֻסֶת שְׁלִי...

פְּגִישַׁתִּי הָרֵאשׁוֹנָה עִם הַחֲזוֹן אִישׁ

מִמָּשׁ לְאַחֲרֵי עֲלִיתִי אֶרְצָה, הִגַּעְתִּי לְבִקֹּר בְּבִנֵי בֶרֶק וּבְשַׁעָה
שֶׁהִתְהַלַּכְתִּי בְּרָחוּב הָיְתָה שְׁעַת מְנַחָה גְּדוֹלָה. וְהֵנָּה אֲנִי שׁוֹמֵעַ קוֹל קוֹרֵא,
הַפּוֹנֶה אֵלַי בְּבִקְשָׁה, אִם אוֹכַל לְהַשְׁלִים מִנִּין לַתַּפְּלַת מְנַחָה בְּבֵית סָמוּךְ.
נִעְנִיתִי לוֹ וְנִכְנַסְתִּי לְהַתְּפַלֵּל עִמָּהֶם. לְאַחֲרֵי הַתַּפְּלָה, נִשְׁאַרְתִּי בְּבֵית
הַכְּנֻסֶת וְעֵינַי בְּסִפְרִים שֶׁהָיוּ שָׁם בְּאֶרוֹן. אַחֲרֵי זְמַן הִבְחַנְתִּי, שֶׁיֵּשׁ שָׁם

חָדָר נוֹסֵף הִנָּרְאָה כְּשֶׁיֵּף לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְגַם שָׁם אֲרוֹנוֹת עִם סִפְרִים.
נִכְנַסְתִּי לַחֲדָר הַסָּמוּךְ וְעֵינַי נִפְתְּחוּ שָׁם בְּסִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ. בְּתַחֲלָה לֹא הִבְחַנְתִּי
שֶׁבְּחֲדָר יוֹשֵׁב יְהוּדֵי נוֹסֵף וּמַעֲיִן בְּלִמּוּדוֹ, וְגַם אַחֵר כֶּף לֹא שָׁתִי לְבִי
לְזֹאת.

וְהִנֵּה פוֹנֶה אֵלַי אוֹתוֹ יְהוּדֵי וְנוֹתֵן לִי שְׁלוֹם. לְאַחֵר שֶׁהִחֲזַרְתִּי לוֹ
שְׁלוֹם, שָׁאַלְנִי, אִם אָנִי "עוֹלָה" וְכִשְׁעַנִּיתִי לוֹ שָׁכֵן, הִתְחִיל לַחְקֹר אוֹתִי
מֶה דַעְתִּי עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְמָה אָנִי אוֹמֵר עַל אוֹרֵא דְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְמָה
אָנִי אוֹמֵר עַל הָאֲנָשִׁים וְהָעֵצִים, וְעוֹד שְׁאֵלוֹת. אַחֵר כֶּף הִחֲלוֹנוּ לְשׁוֹחֵחַ
בְּלִמּוּד, וְאַמְרַתִּי לוֹ קִשִּׁית הַתּוֹסְפוֹת הָרֵאשׁוֹן בְּחֵלִין שֶׁהֵבִיאוּ מֵהִלְכוֹת
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִתְחִיל לְתַרְץ לִי בְּמִשָּׁף כַּמָּה וְכַמָּה דִּקּוֹת וְכֶף נִתְאַרְכָּה
שִׁיחֲתָנוּ.

בְּסוֹף שְׁאֵלְתִי לְשִׁמּוֹ וְאָמַר לִי כִי קוֹרְאִים לוֹ "אַבְרָהָם יִשְׁעִיהוּ
קָרְלִיץ" וְדִבֵּר אֵתִי מִמָּה שָׁאַנִּי חוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת וְנָתַן לִי בִּרְכָה. אַחֵר כֶּף
נוֹדַע לִי שְׁאִי"ש שִׁיחִי הָיָה לֹא אַחֵר מִמֶּרֶן הַחֲזוֹן אִישׁ זְכוּתוֹ יִגֵּן עָלֵינוּ
אָמֵן, וְשִׁ"בֵּית הַכְּנֶסֶת" הָיָה מְקוֹם דִּירְתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צָדִיק נִשְׁגָּב.

כָּאֵן הַמְּקוֹם לְצִיָּן כִּי עַל פְּגִישָׁתוֹ עִם מֶרֶן הַחֲזוֹן אִישׁ הִרְבֵּה הָרַב
יְהוּדָה זַאב שְׁלִיט"א לְשׁוֹחֵחַ וּלְסִפּוֹר לִידִיד נִפְשׁוֹ הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל הָרַב
מְרַדְכֵי גְרוֹס שְׁלִיט"א.

בְּמַחֲצֵת מֶרֶן מוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי אֶהְרֹן מִבְּעֶלְזָא

אֵת דִּירְתִי קִבַּעְתִּי בְּתֵל אָבִיב, וְהֵייתִי מִתְפַּלֵּל רַב יָמֵי בְּבֵית הַחֲסִידִים
דִּגְדוֹר. גַּם בְּבֵית מְדַרְשׁוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אֶהְרֹן מִבְּעֶלְזָא זְכוּתוֹ יִגֵּן

עלינו אמן הייתי בא מִפְּעַם לִפְעַם. זְכוּרִנִי, הַפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִגַּעְתִּי
 לְהַרְבֵּי מִבְּעֵלְזָא וְעַבְרָתִי אֶצְלוֹ בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ לְאַמִּירַת גּוֹט שַׁבַּת.
 כְּשֶׁהוֹשַׁטְתִּי אֶת יָדִי, אָחִז הַרְבֵּי בִידִיו הַקְדוֹשׁוֹת בְּיָדִי וְהִתְחִיל לְבָרְכֵנִי
 בְּלַחֲשֵׁה. הִגְבֵּאִי הָרַב הַחֲסִיד ר' שְׁלוֹם פּוֹיִגְעֵל ז"ל, שָׂרָאָה שֶׁהַרְבֵּי
 מְבָרְכֵנִי בְּאַרִיכוֹת לְמִרוֹת שְׂאֲנִי לֹא אִמְרָתִי דְּבָר וְנֶחְצִי דְּבָר, חָשַׁב שֶׁיֵּשׁ
 לְרַבִּי חֲלִילָה אִיזוֹ טָעוֹת וְאָמַר לוֹ עָלִי: "עַר אִיז דָּאךְ אַ צוֹוִיטְעֶר"
 (= הוּא הָרִי מִיִּשְׁהוֹ אַחֵר...) כְּבִיכּוֹל, וְהַרְבֵּי מַחְלִיפֵנִי בְּמִיִּשְׁהוֹ אַחֵר. אָךְ
 הַרְבֵּי הַמְּשִׁיךְ לְבָרְכֵנִי, כְּשִׁידוֹ אוֹחֶזֶת בְּיָדִי וּבִידוֹ הַשְּׂנִיָּה הִסָּה אֶת
 מִשְׁמָשׁוֹ הַנֶּאֱמָן הַנִּל.

לְאַחֵר מִכֵּן פָּנָה אֵלַי הַגָּה"ח רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִנַּחֵם אֶהֱרַנְבֵּרְג זְכָר צַדִּיק
 לְבָרְכָהּ, שֶׁעָמַד בְּסִמּוּךְ לְרַבִּי, וְהוּא עוֹד הַכִּירֵנִי מִיָּמֵי מַחֲנֶה קְפָרִיסִין,
 בְּהִיּוֹתוֹ רַב הַמַּחֲנֶה וְנֶאֱנִי דִרְתִּי שָׁמָּה פָּרַק זְמַן קֹדֶם עֲלוֹתִי אֶרֶץ. וְלֹאֲחֵר
 שֶׁהִכִּיר אוֹתִי הִבִּיאֵנִי לְבֵיתוֹ. אֶת תַּל אָבִיב לֹא עֲזַבְתִּי. וְהִגַּם שְׂאַחְרֵי שָׁנִים
 רַבּוֹת נֶאֱלָצְתִּי לַעֲבֹר דִּירָה לְבְנֵי בָרַק – מַחֲמַת עַל הַשְּׂכִירוֹת אֲשֶׁר הַכְּבִיד
 עָלִי – הִרִינִי מִשְׁתַּדֵּל לָבוֹא מִפְּעַם לִפְעַם לְתַל אָבִיב, כִּי כֵן צִוָּה עָלִי
 הַרְבֵּי מִבְּעֵלְזָא שֶׁלֹּא לְצֹאת מִתַּל אָבִיב (כֶּךָ שֶׁמַּעַתִּי מִשְׁמוֹ מִיָּדִי הַחֲסִיד
 הַמִּפְּלָא רַבִּי יוֹסֵף קֶנוֹבְלִיךְ זְכָר צַדִּיק לְבָרְכָהּ).

בְּצֵל הָאֲדָמוֹ"רִים לְבֵית גּוֹר

בְּאַחֵד הַיָּמִים נִסְעָתִי לְעִיר הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם, לְכָבוֹד קֹדֶשֶׁת מָרֶן בַּעַל
 הַ"בֵּית יִשְׂרָאֵל" מִגּוֹר זְכוּתוֹ יִגֵּן עָלֵינוּ אָמֵן. וְכִשְׁהִגִּיעַ תּוֹרִי לְהַכְּנֵס,
 קִבַּלְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלוֹם. בְּפֶעַם אַחֲרָת שֶׁבָּאתִי אֵלָיו אִמְרָתִי, כִּי הִיְיָתִי בָּא

החפ"ק

יותר, אך המאורר העומד מעל העומדים בתור מפריע לי לבריאיות.
ואמר הרבי למשמש בקדש רבי חנינא שיף שליט"א, כי כשאבוא
בעתיד יכניס אותי מיד ללא המתנה בתור.

החפ"ק

אחר כך כתבתי לו כמה וכמה מכתבים, עד ששלח אלי את
המשב"ק רבי בונם קורניק שליט"א בדרישת שלום, שיאמר לי, כי אינני
צריך לטרח ולכתב לו עוד, שכן הוא כבר יודע ומכיר אותי ומסר עמו
את ברכתו.

החפ"ק

הגיע אלי פעם אחד מזרע צדיקים, בנו של אחד מצדיקי הדור
הקודם, ובקש ממני ברכה על אשר חלפו הרבה שנים מאז נשואיו ולא
זכה להפקד בזרע של קימא. אמרתי לו: שמע בקולי את אשר איעצך.
סע לירושלים אל הרבי מגור ותבקש את ברכתו, וגם אם יצעק עליך
תמסר לו דרישת שלום ממני, ואמר לו מה שכתוב במדרש תנחומא
פרשת ויחי, על הפסוק הקבצו וכו' "מכאן ואילך הפהנים והצדיקים
מברכים אתכם". וכאשר עשה כן, קבל ברכתו ונפקד בסיעתא דשמיא.

שוב היה מעשה פעם אחת, כשיצאתי מביתו של ידידי הגאון
הצדיק המקבל רבי משה יאיר ויינשטאק זכותו יגן עלינו אמן, ופגשתי
בחוץ את אחד מבני משפחתו שהתלונן כי בתו מפלת עבריה רחמנא
לצלן. אמרתי לו: שמע לעצתי, גש לביתו של הרבי מגור ותמסר לו
דרישת שלום ממני. ותוסיף ותאמר לו, כי הוא "מרא דאתרא" ועל כן
הנך מבקש את ברכתו. וכאשר פן עשה, קבל ברכתו ומאז ילדה בנקל
על צד היותר טוב ברוב חסדיו יתברך.